

VIAȚA ECONOMICĂ A SATULUI DRĂGUȘ

O formă de echilibru economic

1. Hotarul Drăgușului nu este egal ca întindere.

2. Hotarul Drăgușului nu este egal ca productivitate.

Sporul productivității cu ajutorul gunoiului.

Țăranii au parcele în toate hotarele (parcelarea excesivă).

Problemă ce nu privește economia individuală, ci a satului.

Hotarul nu e tot al drăgușenilor.

Drăgușenii au pământ în alte hotare.

Căsătoria endogamică, intrarea în gospodărie și menținerea proprietăților.

Parcelarea prin naștere:

– Producția de cereale: suprafețe și gunoi.

– Gunoiul atârână de numărul vitelor (variază numai).

– Numărul vitelor atârână de pășune (intervenția fânului de la Sas din Ardeal ca volan regulator).

– Cantitatea de gunoi pe vită.

– Valoarea gunoiului. Prepararea gunoiului.

– Valoarea dată vitelor (drugane).

– Numărul vitelor.

– Cantitatea totală de gunoi.

– Randamentul la hectar.

– Producție probabilă a satului.

– Producție pe cap.

N-am văzut Drăgușul de trei¹ ani.

Față de iuțeala cu care se prefac, de la o vreme, stările de lucruri de la noi, e mult. Așa că nu știu dacă însemnările mele se mai potrivesc stării de astăzi.

L-am cercetat însă în două rânduri. Întîia oară în 1929, a doua oară în 1932, cu gândul de a întregi însemnările din 1929.

Cercetarea vieții economice a Drăgușului la trei ani depărtare are foloasele și neajunsurile ei. Trei ani înseamnă, în viața Drăgușului care

pleacă, sistemul culturii pe trei tarlale, înseamnă regăsirea fiecărui soi de cultură-n același hotar, adică puțința de comparație dintre cicluri. Dar ea înseamnă și neputința urmăririi viariațiilor acestei vieți de la un an la altul, în interiorul fiecărui ciclu, sub influența schimbării culturilor de hotar. Căci aceste hotare nu sunt nici deopotrivă de întinse, nici deopotrivă de [productive?]².

Pentru a putea lămuri deplin viața economică a unui sat care, la fel cu Drăgușul, are culturi umblătoare, cercetările acestea ar trebui purtate de-a lungul unui ciclu întreg, adică vreme de trei ani, unul după altul.

Mi-e limpede în minte acest neajuns. Dar n-am ce face. Îl însemn aci, pentru acei care vor relua cândva cercetarea aceluiași stări sau a altora asemănătoare, mulțumindu-mă de astă dată cu ce am putut reconstitui indirect, din spusa altora, despre aceste variații.

Am spus că drăgușenii își cultivă pământul pe trei tarlale. Să lămurim această informație.

Hotarul satului e împărțit în trei sectoare, trei tarlale sau trei hotare.

Primul sector, așezat la miazăzi, e „hotarul de sus“, „din sus de sat“, cuprins între drumul care duce către Sâmbăta, spre răsărit, și albia Drăgușului care vine din munte, dinspre miazăzi, trece prin marginea satului și curge apoi către Olt, înspre miazănoapte, spre Olteț, unde se și varsă. Acest hotar se termină, spre miazăzi, sub munte, printr-o depresiune mlăștinoasă, necultivată, „mlăcile“.

Al doilea e „hotarul de jos“, dinspre miazănoapte, cuprins între albia Drăgușului, spre răsărit, și drumul care duce din Drăguș spre Sâmbăta de Sus, până în hotarele Sâmbetelor.

Al treilea e „jariștea“, sau hotarul „de peste vale“, care cuprinde tot pământul satului așezat la apus de Drăguș până în hotarele Viștei de Jos și de Sus.

Numai din privirea și numirea locurilor și fără altă cercetare a hrisoavelor s-ar putea spune că hotarul Drăgușului n-a fost todeauna împărțit în trei tarlale.

Într-adevăr, hotarele de sus și de jos sunt așezate de la răsărit la apus, despărțite de un drum paralel cu Oltul și cu muntele, care împarte pământul satului așezat la răsărit de Drăguș în două hotare egale, unul la sud, altul la nord de drumul amintit. Dimpotrivă, Jariștea e așezată de-a lungul Drăgușului, de la miazăzi la miazănoapte în toată partea de apus a satului.

Această așezare neomogenă a hotarelor dă de bănuat asupra caracterului original al hotarelor de astăzi.

Bătrânii satului vorbesc de altfel de „jariște“ ca de un loc dat de curând agriculturii și așază curățirea lui de pădure cam pe la jumătatea veacului trecut.

Pământul mai bogat în cenușe, ca și numele ei, pare a arăta și felul în care n-a făcut acasă curățirea, nu cu toporul ca n lazurilor obișnuite, ci cu focul.

Răzleți stejarii care au supraviețuit acestei curățiri, sau – judecând după vârsta lor – mai curând au renăscut din cenușă pe locurile ocupate altădată de pădure, mai ales din sus de sat, întăresc spusele amintirii populare.

În vremea în care am cercetat Drăgușul se petrecea tocmai ultima treaptă a disoluției influențelor vechii economii pastorale în configurația hotarului satului.

Sub influența nevoilor bănești, partea din hotar, hotărâtă să rămână „ogor“, necultivată, scădea neconținut în detrimentul culturii ovăzului, destinat în parte nutrețului, dar în cea mai mare parte dobândirii banilor necesari gospodăriei.

Dar cum satul era înființat pe la sfârșitul veacului al XIV-lea, pe când porumbul nu s-a adus în Europa decât după descoperirea Americii, adică după sfârșitul veacului al XV-lea, e de presupus că la început agricultura drăgușenilor, ca și a celor mai multe, dacă nu a tuturilor așezărilor agricole de sub munte, ale populațiilor cu ocupațiune seminomadă (forestiero-pastorală) s-a făcut în regimul numit în Vechiul Regat „în moină“, adică al culturilor alternate de păioase, cu ogorul, alternanța fiind dictată [...]³.

Astăzi încă, în partea „rece“ a pământului așezat în hotarul din sus de sat, bunăoară pe „pisc“, culturile sunt „umblătoare“, în înțelesul că nu revin pe aceeași bucată de pământ decât după 3-10, 12 ani. Aceeași împrejurare dă aspectul de pârloagă cîmpiei mlăștinoase cuprinsă între hotarul de sus al satului și piciorul muntelui, popular numit „mlăcile“.

Din cele ce se știu din alte părți, în care pământul e sărac sau, cum zic oamenii, „rece“, și omul folosește mijloace rudimentare de cultură pentru ca să poată scoate din acest pământ recolte succesive, și care, pentru a putea produce îndeajuns, pământul trebuie lăsat „să se odihnească“, cum zic oamenii, adică să-și recapete puterea hrănitoare prin schimburile azotoase aduse de plantele de nutreț (după cum a lămurit teoria restituției lui Liebig).

Drăgușenii au trebuit să lase pământul lor periodic necultivat, în ogor, atât pentru odihnă, ca și spre a-și păstra loc de izlaz.

Cînd s-a produs trecerea de la regnul acesta?

Tot cu neputința de hotărât altfel decât prin hrisoave e și vremea în care s-a introdus prin aceste părți cultura porumbului.

Acest sistem de cultură e cunoscut, în morfologia istorică a organizației agriculturii, sub numele de „dreifelder wirtschaft“ și este caracteristic, pe de o parte, vieții economice a oricărui grup de populațiuni de origine germanică, pe de altă parte, vieții economice a oarecăror regiuni cu pământuri sărace în materii azotoase și, în sfârșit, oarecăror populații cu activitate simultan pastorală și agricolă.

Cum s-a făcut trecerea de la acest regim de cultură în moină la regimul culturii?

Și aci e de bănuț influența vecinătății sașilor din Ardeal, de peste Olt,

probabil anterioară defrișării Jariștei.

*

Economia unei populații care trăiește sub munte nu e niciodată curat agricolă.

Îndeletnicirea de căpetenie a acestei populații e creșterea vitelor, mai potrivită firii pământului.

Așa că, economia acestor populații are mai todeauna un caracter mixt, când forestiero-pastoral, când pastoral-agrar.

Drăgușul face parte din a doua categorie și probabil din vremea secării jariștei, când a încetat de a mai fi în cea dintâi.

Chiar când, prin perfecționarea mijloacelor de cultură, agricultura va deveni precumpănitoare și populația se va așeza, transumanța rămânând o simplă amintire, însemnată pe hartă de numirea vechilor roiri ale așezărilor primitive, economia agrară va păstra pecetea exigențelor vieții pastorale.